

УДК 327:94 (624) "1956/..."

Марина Мілашич

ДАРФУРСЬКИЙ КОНФЛІКТ: ІСТОРІЯ ТА СУЧАСНИЙ СТАН

У наш час Африка є континентом, де зосереджена найбільша кількість конфліктів. Це насамперед внутрішні та транскордонні конфлікти, що призводить до жахливих наслідків як для цивільного населення, так і для світу в цілому. Також загальновідомим є факт багатства континенту Африки на різноманітні ресурси. А в світлі глобальних проблем людства, до яких можна віднести проблему ресурсозабезпечення нашої планети, переважна більшість конфліктів в Африці виникає саме через ресурси. До таких конфліктів можна віднести Дарфурський конфлікт, який має місце у країні Судан.

Актуальність теми дослідження зумовлена тим, що на сьогоднішній день питання ресурсних війн все більш активно починає досліджуватися науковцями світу, зважаючи на наявність глобальної проблеми людства – ресурсозабезпечення. Учасниками таких війн у наш час стають не лише країни-сусіди чи території, які прагнуть широкої автономії чи незалежності, а також великі міжнародні актори, які намагаються захопити якомога більше сфер впливу на території, які багаті на ресурси. Загроза таких конфліктів полягає у тому, що незважаючи на тенденцію глобалізації до локалізації міжнародних конфліктів – вони все одно загрожують світовій безпеці у цілому. Одним із способів уникнення таких конфліктів у майбутньому є дослідження та вивчення всіх аспектів існуючих конфліктів, зокрема Дарфурського, та пошук шляхів їх вирішення.

Отже, метою даного дослідження є на основі відповідних джерел і літератури комплексно вивчити причини, передумови, історію та сучасний стан Дарфурського конфлікту.

Слід зазначити, що серед вітчизняних дослідників даного питання можна виділити С.В. Шуляка, який приділив значну увагу енергетичній складовій конфлікту. Серед представників російської школи виділяється В.П. Юрченко [4], який досліджу-

вав Дарфурський конфлікт з боку історичного аспекту.

Територія, яку називають «Судан», з давніх часів відносилася до місцевості, що розташована на Півдні від Великої Африканської Пустелі до Атлантичного океану на Заході і Червоного моря та Індійського океану на Сході. На сьогоднішній день, Суданом прийнято називати територію, яка розташована до Півдня Єгипту у середній частині басейну річки Ніл.

Судан (офіційна назва – Республіка Судан) – розташований у північно-східній частині Африки. Країна розташована посередині між Африканським світом та Африкою. Саме таке місцезнаходження робить Республіку Судан унікальною державою. Країна межує з Єгиптом, Лівією, Чадом, Центральноафриканською республікою, Ефіопією, Еритреєю та Південним Суданом.

Республіка Судан багата на мінеральні ресурси. У країні видобувають: нафту, природний газ, золото, срібло, мідь, хром, слюду, азбест, марганець, гіпс, залізо, цинк, свинець, уран, каолін, кобальт, граніт, нікель та олово [3].

Це найбільша на континенті держава з неоднорідним расовим складом населення: на півночі й у центрі живуть араби, на півдні, заході та сході – в основному африканці, сотні народностей, племен і мовних груп [1].

Відносини між арабами й африканцями завжди були конфліктними. Але тепер до традиційних мотивів суперечок, таких як вимога незалежності, додалися суперечки стосовно запасів корисних копалин, зокрема нафти, на яку є багатою Республіка Судан.

Дарфурський конфлікт – міжетнічний конфлікт у Судані, що вилився у збройне протистояння між центральним урядом, неформальними проурядовими арабськими озброєними загонами «Джанджавід» і повстанськими угрупованнями місцевого негроїдного населення [2].

Регіон Дарфуру знаходиться на заході Судану. Він граничить з Чадом, Центральноафриканською республікою та Лівією. Складає 1/5 частину території Судану. Регіон Дарфуру складається з 3 провінцій:

- Північний Дарфур (м. Ель-Фашер)
- Західний Дарфур (м. Ель-Генейна)
- Південний Дарфур (м. Ньяла)

Досліджуючи передумови даного конфлікту, слід звернути увагу на те, що на території досліджуваного регіону проживають представники різних народностей, з яких можна виділити дві основні – арабські племена та темношкірі африканці. Незважаючи на те, що обидві групи сповідують іслам, між ними існує тривала напруженість, що призводить до збройних сутичок. Арабські племена та темношкірі африканці конфліктують між собою з приводу обмежених водних і земельних ресурсів. Через те, що на початку XXI ст. придатні для життя землі, де мешкають арабикочівники, почали поглинатися пустелею, це призвело до їх міграції на південь, що і стало причиною загострення протиріч.

Дарфурський конфлікт розпочався у лютому 2003 р. Найголовнішою з його причин дослідники виділяють зміни клімату, які призвели до спустошення земель і голоду [7]. 25 лютого 2003 р. шматок землі поблизу кордону з Чадом був захоплений угрупованням, яке мало назву Фронт звільнення Дарфура (ФЗД) окружний центр Голо. У конфлікті також брали участь Рух за справедливість і рівність (РСР) та Суданський визвольний рух (СВР). Президент Судану Омар аль-Башир прийняв рішення не залучати до боротьби з племенами-повстанцями регулярну армію. Замість цього він підготував арабське озброєне ополчення «Данджавід» і дозволив бойовикам знищувати місцеве населення та виганяти його на сусідні території ЦАР і Чаду [6]. З початку протистояння бойовики «Джанджавід» виганяли племена для звільнення сільськогосподарських земель, але після відкриття місцезнаходжень нафти у південному Дарфурі у 2005 р. їх головною метою стало утворення «санітарних районів» навколо родовищ нафти [5].

Загострення конфлікту відбулося влітку 2003 р. У цей час Суданський Визво-

льний Рух вів бої проти урядових сил у різних районах Дарфуру.

Через відсутність успіхів з боку урядових сил і розуміння, що перемогти повстанців швидко не вдасться, уряд Судану висловив намір підписати угоду про припинення вогню з СВР. 6 вересня 2003 р. була підписана перша угода такого типу за посередництва Чаду. У рамках цієї угоди між владою та повстанцями було досягнуто домовленостей стосовно повномасштабних переговорів для урегулювання конфлікту. Але угода діяла недовго, через звинувачення СВР у невиконанні та зірвані угоди урядом. Наприкінці 2003 р. у регіоні Дарфуру з'явилася інша повстанська група «Рух справедливості та Рівноправності» (РСР) [4].

У грудні 2003 р. переговори між урядом і повстанцями також не мали ніякого позитивного впливу на вирішення конфлікту. Зокрема вимоги дарфурської опозиції: збереження збройних підрозділів повстанців упродовж перехідного періоду до встановлення миру, надання можливості ширшого залучення неарабського населення до державної влади та, найголовніше, перерахування фіксованої суми частини прибутку від видобутку нафти для розвитку регіону – не були задоволені [4].

У результаті відсутності переговорів воєнні дії розпочалися з новою силою. Тепер для боротьби з повстанцями уряд почав застосовувати армію та військову авіацію. Кожен хто намагався допомагати повстанцям, ставили під загрозу свої міста та села, які одразу ж піддавалися бомбардуванню. Але найчастіше жертвами таких дій ставало мирне населення.

Масове зростання жертв серед мирного населення призвело до зростання кількості біженців. Переважно люди тікали до сусіднього Чаду. За деякими даними число біженців на початок 2004 року складало 130 тисяч біженців з Дарфуру. Зважаючи на це лідери повстанців звинувачували уряд у етнічних чистках [4].

Події у Дарфурі та загострення конфлікту призвели до загострення гуманітарної проблеми у регіоні. За даними Міжнародного Червоного Хреста на кінець літа 2003 р. різко зросла кількість голодуючих

у західних районах Судану, яка досягла майже 1 млн. людей. Виник дефіцит харчів, питної води та неможливості надання першої медичної допомоги. Через нестачу харчів і голод помирало більше людей ніж від воєнних дій. Заступник генерального секретаря ООН Ян Егеланд назвав гуманітарну кризу Судану найбільшою у світі [4].

Ескалація конфлікту та зростаюча гуманітарна катастрофа у Дарфурі привернули увагу міжнародної спільноти. Перш за все західні держави переймалися урядовою підтримкою Судану підрозділу «Джанджавід», який звинувачували в етнічних чистках негроїдного населення [7].

Світова спільнота докладала зусиль задля покращення та ліквідації гуманітарної катастрофи у регіоні Дарфуру. Зокрема підтримку надав Європейський Союз, який у 2004 р. виділив 220 млн. євро. Але за даними керівництва Західного Дарфуру більшість з цих коштів не дійшла до місця їх призначення і залучалися для покриття адміністративних потреб. Також відомі випадки перешкодження владою доставки гумдопомоги ООН.

Дарфурський конфлікт розглядався у Раді Безпеки (РБ) ООН у 2004 році. У результаті засідання 29 липня 2004 р. була прийнята резолюція 1556, головна вимога якої – припинення вогню з боку уряду Судану протягом 30 днів. Якщо умови не будуть виконані, малося на меті ввести санкції проти Судану. Також за рішенням РБ ООН було запроваджено щомісячну доповідь стосовно ситуації у регіоні Дарфуру до поступового введення та посилення санкцій [4].

Першими до санкцій звернулися США. Конгрес США у 2004 р. визнав дії уряду у Дарфурі геноцидом населення та запровадив економічні санкції.

Задля спроби врегулювання конфлікту було проведено переговори між керівництвом Судану та повстанцями у серпні 2004 р. Вони проходили у місті Абудже, столиці Нігерії за посередництва Африканського Союзу (АС). Для позитивного вирішення даного питання та підтримки діалогу у переговорах також прийняли участь Ліга арабських держав (ЛАД),

Еритрея, Чад, Лівія, Малі й Уганда [4].

У результаті переговорів Хартум дозволив прибути до Дарфуру спостерігачам від АС. Також були направлені миротворці з Нігерії та Руанди. На початок березня миротворчий контингент у регіоні Дарфуру складав 3 тисячі осіб, який переважно фінансувався ЄС.

Серед спроб вирішення конфлікту слід віднести підписання Всеосяжної мирної угоди у 2005 р. між урядом Судану та СВР. У результаті цього РБ ООН заснувала спеціальну місію для спостереження за виконанням угоди [4].

До вирішення дарфурського конфлікту також залучалися такі великі країни як Франція та Великобританія. Вони разом з Ганною у 2007 р. на черговому засіданні РБ ООН внесли проект резолюції для створення миротворчого контингенту ООН з 26 тисяч осіб для відправки до регіону конфлікту. 31 липня 2007 року було ухвалено рішення про створення спільної місії ООН та АС у Дарфурі – ЮНАМІД [8].

Для врегулювання конфлікту у січні 2010 р. у столиці Катару, Досі, зустрілися представники постійних членів РБ ООН та ЛАД, які обговорили шляхи сприяння досягнення всебічного припинення протистояння між сторонами конфлікту в Дарфурі.

Найголовнішою перешкодою для повної ліквідації та завершення конфлікту є відсутність єдиної та компромісної позиції конфлікуючих сторін, а саме стосовно розподілу влади у регіоні та контролю над ресурсами (води, земель і нафти) [4].

Вивчаючи дане питання, можна дійти висновку, що подальший розвиток ситуації може скластися за такими сценаріями:

1. Від Республіки Судан буде відділений регіон Дарфуру, який з часом буде визнаний міжнародним суспільством; або,
2. Регіону Дарфур буде надана широка автономія та надання фінансової допомоги від доходів продажу нафти.

Зрозумілим є те, що довга тривалість конфлікту, взаємна недовіра сторін одна до одної, часті загострення конфлікту – все це є дуже серйозними перепонами на шляху до ліквідації конфлікту у регіоні

Дарфуру. Та все ж таки основна відповідальність лежить на лідерах і керівниках обох конфліктуючих сторін, які повинні, заради припинення зростання кількості жертв і розвитку як регіону, так і країни у цілому, знайти компроміс і досягнути взаємовигідних домовленостей.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Блинов А. Мир в обмен на нефть [Електронний ресурс] / Артур Блинов // Незавимая газета. – 2007. – Режим доступу: http://www.ng.ru/courier/2007-09-24/22_peace.html
2. Дарфурський конфлікт [Електронний ресурс] / Офіційний сайт Вікіпедія. – Режим доступу: <http://uk.wikipedia.org/wiki/>
3. О Судане [Електронний ресурс] / Официальный сайт посольства Республики Судан в Украине. – Режим доступу: <http://sudanembassy.kiev.ua/ru/o-sudane>
4. Юрченко В.П. Конфликт в Дарфуре; истоки, состояние и перспективы [Електронний ресурс] /

В.П. Юрченко // Институт Ближнего Востока. – 2005. – Режим доступу: <http://www.iimes.ru/rus/stat/2005/07-04-05.htm>

5. Leben Nelson Moro Over a barrel [Electronic resource] / New Internationalist. – 2007. – Mode of access: <http://newint.org/features/2007/06/01/oil/>

6. Nicholas D. Christoff Driving Up the Price of Blood / D. Nicholas [Electronic resource] // The New York Times. – 2007. – April 17. – Mode of access: http://www.nytimes.com/2007/04/17/opinion/17kristof.html?_r=0

7. Hampson R. Broken region of Darfur facing 'inevitable' famine / Rick Hampson [Electronic resource] // USA Today. – 2005. – May 17. – Mode of access: http://usatoday30.usatoday.com/news/world/2005-05-17-sudan-cover_x.htm

8. UNAMID African Union/United Nations Hybrid operation in Darfur [Electronic resource] // ООН: офіційна сторінка. – 2007. – Mode of access: <http://www.un.org/en/peacekeeping/missions/unamid/index.shtml>

Мілашич Марина Дарфурський конфлікт: історія та сучасний стан

В роботі досліджується Дарфурський конфлікт, який розпочався в 2003 році. Автор звертає увагу на передумови виникнення конфлікту та етапи його загострення, а також дії, спрямованні на остаточне врегулювання конфлікту. Увага приділяється також ресурсному чиннику, як одній з важливих складових протистояння в районі Дарфуру.

Ключові слова: Дарфурський конфлікт, Африка, Судан, «Джанджавід»

Мілашич Марина Дарфурський конфлікт: історія і сучасне становище

В работе исследуется Дарфурський конфлікт, который начался в 2003 году. Автор обращает внимание на предпосылки возникновения конфликта и этапы его обострения, а также действия, направленные на окончательное урегулирование конфликта. Внимание уделяется также ресурсному фактору, как одной из важных составляющих противостояния в районе Дарфура.

Ключевые слова: Дарфурський конфлікт, Африка, Судан, «Джанджавід»

Milashych Maryna Darfur's conflict: history and current status

War in Darfur that has begun in 2003 is studied in this article. The author draws attention to the background of the conflict and its stages of escalation, as well as actions aimed to the final settlement of the conflict. Attention is also paid to resource factor as one of the important components of war in Darfur.

Keywords: War in Darfur, Africa, Sudan, «Janjaweed»

Рецензенти:

Шкляж Й.М., д.і.н., професор

Гребенников Ю.С., к.і.н., доцент

Надійшла до редакції 10.03.2014 р.